

FrØ-bladet

Lagsorgan – nr. 3 – 2011 årgang 10

Husk:

- FØRJULSMØTE onsdag 7. desember
- Dugnad på Grønhaug fine vinterlørdager
- Onsdagene i vinterhalvåret, 2. og siste i hver måned, er det åpent lagskontor. Etter 14. oktober.
- Kalenderen/agendaen på www.n-kh.no

Arkeologi i nord og sør

Vi går dypere ned i den arkeologiske aktiviteten på Avaldsnes på **førjulsmøtet**. Arkeolog Maryon Evelyn Østhus, bosatt i gamle Avaldsnes, på fastlandssiden nesten sør ved Røyksund, tar oss med til fjern fortid. Vår lokale arkeolog har i sommer vært heldig å få jobbe med Kongsgårdsprosjektet Avaldsnes og søket der etter bygninger og annet på kongsgården.

Onsdag 7. desember møter vi henne i Peder Skeie veg 34, i sjøhuset vi hadde samling i ved avslutning av forsommerturnen vår. Se kart nedenfor og bilde på www.n-kh.no i artikkelen om strandstedet Dalen i Avaldsnes. Herfra ser vi omtrent over til området for kveldens tema.

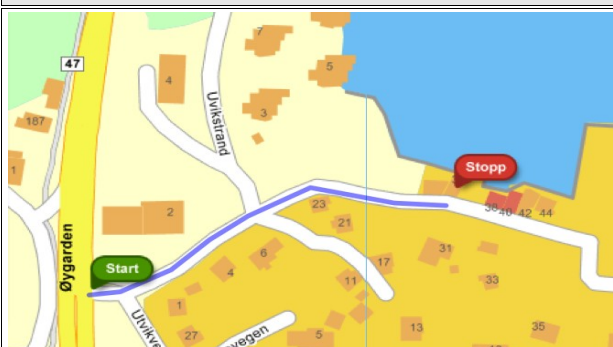
UiO : Kulturhistorisk museum

Kongsgårdsprosjektet Avaldsnes

Dette er heller ikke langt fra Rehaugane, våre lokale 'bronsealderpyramider'. I den forbindelse er det ekstra interessant at Maryon har skrevet om handel i bronsealderen, arkeologibok om temaet i fjor på denne tid. I [masteroppgaven](#) hennes fra 2009 som boken er et resultat av, gir hun en oversikt over handelsnettverket som byen Ebla var en del av i tidsperiodene "Early Bronze Age" og "Middle Bronze Age" i Midtøsten. Ebla (Tell Mardikh) var en viktig handelsby, langt nord i dagens Syria, 55 km sørvest for Aleppo. Byen lå i et fruktbart jordbruksområde, i et knutepunkt av handelsveier, langt fra kysten ...

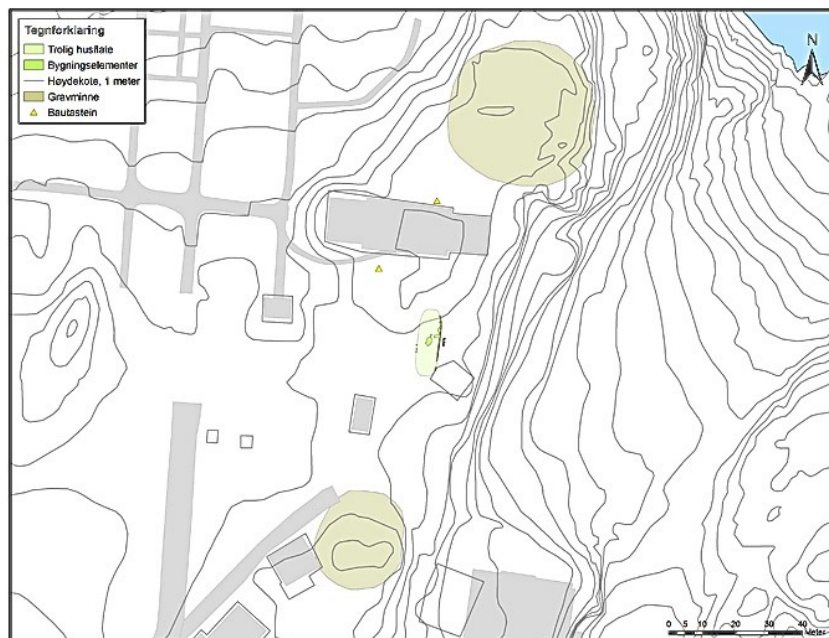
ANNONSE

Arkeolog Maryon Østhus forteller om både hjemlige Avaldsnes og om et eksotisk sted. ... og vel møtt til graut i Peder Skeie veg 34, onsdag 7. desember kl 19.00

Fra Esso ved Rv 47 er det 200 meter ned til sjøhuset.

Er forresten Øygarden korrekt navn i riksvegen?

Husflater, bygningselementer, gravminner og bautasteiner avdekkes.

Skråblikk

'Historien gjentar seg alltid, for det var ingen som fulgte med da det skjedde'

Det kan sies at alt for mange på denne jord holder på med noe annet enn å bli kloke av skade mens ny skade skjer. Etterpå er det lett å være, etterpå.

Men det er noe som presser historien fremover. Utålmodighet, tiden presser, de du er på lag med, men også de du konkurrerer med, og pengene presser, kravet om kutt fordi man skal vokse. Å ta vare på hverandre er det viktigste. Det som skal til er å ta vare på naturen vi alle er en del av. Hvor lenge har vel ikke gardsdrift, fiske og handel vært en del av naturgrunlaget?

RO

Rådsmøtene høsten 2011

91 representanter for 28 historielag møtte, 3 steder.

RHÆ som tilbyder av forlagstjenester

RHÆ har gjennom utgivelsen av årboka *Ætt* og *Heim* opparbeidet seg en god kompetanse på bokutgivelser. Spørsmål- et som ble reist var om historielagene syntes dette var en tjeneste som kunne utvikles til å bli en betalingstjeneste for medlemslagene, til en lavere pris enn den man ellers må betale. Reaksjonene blant lagene kan oppsummeres i 3 typer:

1. Lag som allerede gir ut egne skrifter prioriterer samarbeid med lokale firmaer framfor lavere pris. Dette skyldes behovet for å kunne treffes på kort varsel for å kunne diskutere spørsmål knyttet til utgivelsen. Layoutarbeidet gjøres ofte av det lokale trykkeriet, noen lag har egne folk som kan gjøre denne jobben.

2. Lag som ikke gir ut egne skrifter fordi de ikke har folk som er interessert i å skrive og/eller jobbe med bokutgivelser. For disse kan forlagstjenester fra RHÆ være greit å ha i bakhånd hvis det skulle dukke opp et prosjekt. Men det er vanskelig å si om en slik beredskap vil være avgjørende for at prosjektet skal komme i havn.

3. Lag som gir ut egne skrifter i dag, men hvor arbeidet drives fram av enkeltpersoner med spesialkunnskaper mht. forlagsvirksomhet. Disse kunne tenke seg å ha RHÆs tjenester i bakhånd som en sikkerhet for at bøker etc. kan bli produsert uavhengig av enkeltpersoners kapasitet.

Det er mulig at RHÆ uavhengig av lagenes behov vil utvikle forlagstjenester for å kunne tilby dem også til andre enn egne medlemslag. I tillegg vil RHÆ kunne gjøre mer av sitt eget layoutarbeid i forbindelse med produksjonen av medlemsbladet *Sydvesten*, brosjyrer etc. Det vil avhenge av kapasiteten på fylkeskontoret og kostnadene ved innkjøp av nødvendig programvare.

Det ble nevnt fra lagene at det var behov for oversettelses- tjenester. Amerikanere spesielt etterspør lokalhistorisk og slektshistorisk stoff på engelsk, og det finnes det veldig lite av.

Forskjellige strategier for å øke interessen for salget av *Ætt* og *Heim*, årboka til RHÆ

I takt med at offentlig støtte til RHÆs virksomhet har minsket, er laget blitt mer og mer avhengig av inntektene fra årboka *Ætt* og *Heim* for å finansiere driften av fylkeskontoret. Abonnementstallet er synkende, og på sikt kan dette føre til redusert drift på fylkeskontoret. Rådsmøtene diskuterte først mulige årsaker til at abonnementstallet er nedadgående:

- I motsetning til de lokale årbøkene, skal *Ætt* og *Heim* inneholde artikler fra hele fylket. Mange er kun interessert i lokalhistorie fra sin egen kommune, og da er *Ætt* og *Heim* ikke så interessant for dem i abonnement. De kan kjøpe boka det ene året det er en artikkel der som de vil lese.

- Boka er for dyr. Utsalgspris inkl. utsendelse til abonnenter er kr. 345,-. De lokale årbøkene ligger i prissjiktet 150-250 kr. Noen av dem inngår til og med i kontingenten, som også ligger i sjiktet 150-250 kr.

- Årbokstradisjonen får konkurranse fra internett. Nye generasjoner er vant til å hente informasjon fra andre kilder enn papirbøker.

- Artiklene i årboka er ofte for lange og har for smale tema. I tillegg er formatet lite egnet for bilder. Flere uttrykte at formatet til de lokale årbøkene var mer egnet.

Rådsmøtene diskuterte mulige løsninger på noen av punktene ovenfor.

Årboka har de senere år fått kortere artikler og mer bildestoff, og dette vil redaksjonen fortsette å jobbe med. En kan vanskelig begrense det geografiske dekningsområdet, men tematiske utgivelser ble diskutert. Da vil en kanskje nå folk over hele fylket allikevel. Aktuelle tema kan være bedriftshistorie, misjonsarbeidet, gruvevirksomhet, migrasjon etc.

Det var nokså stor enighet om at slektsartikler er gått ut på dato.

Det ble også stilt spørsmål ved regelen om at artikler i *Ætt* og *Heim* ikke skal ha vært publisert andre steder. Noen av artiklene i de lokale årbøkene hadde fortjent et større publikum. Redaksjonen mente at dette prinsippet er vanskelig å fravike hvis boka fortsatt skal være relevant. Men det kan gjøres unntak for artikler som har hatt svært lite spredning. Det ble også foreslått at noen av de beste artiklene fra de tidligste årgangene kunne brukes på nytt.

For årboka 2012 gjelder at alle lokallagene inviteres til å sende inn en nyskrevet artikkel om en hendelse i forrige århundre som ikke har vært publisert før. Dette blir årboka til 100 års jubileet til RHÆ.

Når det gjelder diskusjonen om prisen på årboka, ble det lansert forskjellige modeller:

- *Ætt* og *Heim* gjøres til en del av kontingenten, som økes med 150-200 kr. årboka går da ut til alle medlemmer. Mange representanter fra lokallagene uttrykte skepsis til denne modellen og mente at det ville føre til at mange ville melde seg ut. En kontingent på 150 kr. har alle råd til å betale. Blir det nærmere 400 kr, begynner det å bli en stor regning. Men enkelte lag var positive til å prøve det ut. Et stort medlemsfravall vil ikke gagne verken lokallagene eller økonomien til RHÆ.

- *Ætt* og *Heim* tilbys lokale historielag til en spesialpris hvis de kjøper boka til alle sine medlemmer. Dette forslaget vakte mer interesse. Men spørsmålet var hvilken pris en da kunne komme fram til. *Ætt* og *Heim* bør ikke bli dyrere enn ca. 150 kr. og mange lag vil allikevel ikke ha råd til å kjøpe inn boka.

- Få ned produksjonskostnadene og øke annonseinntektene. Det første er vanskelig å få til, det hentes inn tilbud med jevne mellomrom, så produksjonskostnadene er så lave som de kan bli hvis kvaliteten skal opprettholdes. Annonser er det nesten umulig å få tak i til *Ætt* og *Heim*. Det lokale annonsemarkedet prioriterer rimelig nok det lokale laget og den lokale årboka. Og de større bedriftene har sjeldent tilknytning til fylket og prioritere ikke å støtte det lokale arbeidet.

- Opprette studentabonnement til en rimelig penge. En kunne dele ut *Sydvesten* og tidligere årganger av *Ætt* og *heim* til studenter ved universitetet.

Styret i RHÆ vil jobbe videre med dette spørsmålet med alle innspillene fra lokallagene i tankene.

GiAT / BLH

Forkortelsene GiAT / BLH står for navnet på vår stadig voksende database av lokalhistoriske artikler. Artiklene

Grav dypere etter lokalhistorie som du vil publisere på vår nettside.

er sortert etter gardsnavn og emne. I de tilfellen det ikke bare gjelder historien på en enkelt matrikelgard, har vi overbegrepet Bygdelagshistorie. Alle artiklene, enn så lenge, dreier seg om lokalhistorien til det store området som i 1965 var blitt de historiske heradskommunene Avaldsnes og Torvastad. Ett unntak har vi i Vibrandsøy som ble overført til Haugesund kommune i 1959.

Historielagene i Haugesund, Tysvær og Kopervik ligger innenfor de opprinnelige grensene fra 1837 da formannskapsloven førte til at Avaldsnes og Torvastad prestegjeld også gav navn til to kommuner.

Skal du presentere en gard, – punkt 1_101 i GiAT – er det fint å ta med slike fakta som en finner i bygdeboka

Litt om slektene på ein gard

Eigedomstilhøve på Sæbø

Referanse: 135_3_202

Skrevet av JKV - 03.09.2011

Sæbø var krungods frå gamalt av. I 1660-61 fekk admiral Ove Gjedde hand om Sæbø, og etter han svigersonen oberst Gjersdorf som er nemnt eigar til 1701. I 1703 eig Nils Ivarson garden, og seinare har han vore i bondeega. Kilde: Birger Kjetland og Arvid Lillehammer: Bygdebok for Karmøy, Torvastad. Utgitt av Bygdebokutvalget i Karmøy 1979

Eit klipp i frå GiAT. Det er ikkje alltid ein finn så mykje fakta i bygdebøkene, men eit utgangspunkt for nærare undersøking er det i det minste.

... Garden har strandline frå Idlaberg til Gråbjørgskjer. Utanfor ligg skjergarden med øyar, holmar og skjer: Sæbø-øy lengst mot nord er størst; her ligg Kuøy og Smaløy.

Det var vanleg å ha mjølkekyr på Sæbø-øyne. Kring 10 kyr sumde over sundet (50-60 m) frå Sæbøtre til Sæbø-øy. Kveld og morgon rodde folk ut for å mjølka kyrne om sommaren.

Sæbøtre ligg like ved sjøen og har vore nytta til beite for buskapen ...

Er du medlem i en forening, kan du ha glede av å ta fram en gammel møteprotokoll. Det har Marit Kjetland Kalleberg i Norheim Sanitetsforening gjort i en lengre artikkel i BLH for Torvastad.

Den har referansen: 920_7_601

Gratis tannpleie til skolebarn ble planlagt allerede i 1942, og den ble innført for de 3 minste klassene dette året. Ser at i juli 1942 ble det bestemt å kjøpe inn

1 tønne tran - 15 kg honning og 25 kg appelsinmarmelade (tror ikke de fikk den marmeladen før i 1944) for utdeling til barn og gamle.

Der er nevnt unger som har holdt utlodning og gitt penger til saniteten. Navn som er nevnt er godt voksne damer i dag. Gerd Dommersnes (Olsen) - Birgit Waaga (Årabrodt) - Liv Sandvold- Signy Gudmundsen (Skree) - Liv og Kari Kjetland.

Navner som går igjen i styret er: Marie Hagland - Elida Meyer Myklestad - Nancy Gudmundsen - Sofie Lande - Borghild Goa - Therese Dommersnes - Asta Kjetland.

I 1944 ble der søkt Torvastad herredsstyre om støtte til gratis tannbehandling av alle elvene på Norheim skole, og kr. 1000,- ble innvilget. Dette året ble der og gitt penger til det planlagte revmatismesykehuset, så det er utrolig hva som ble planlagt og gjennomført i vanskelige krigsår.

Melken skulle leveres også på mørke vinterdager.

forts.

Hvordan sikre at fotografier som kommer historielagene i hende blir tatt best mulig vare på. Hvordan sikre opplysningene om fotografiene, evt. rettigheter, og er dette en mulig inntekstkilde for lokallagene?

Flere historielag registrerer store mengder fotografier i forbindelse med produksjon av bygdebøker og andre historieverk. Noen får fotosamlinger. Rådsmøtene diskuterte hvordan man sikrer både bildene og tilgjengeligheten. Det ble ikke trukket noen konklusjoner, problemstillingen var ikke like aktuell for alle lagene. Men det ble ytret

ønske om et nytt kurs i skanning og elektronisk lagring av fotografier.

Temaet var spesielt aktuelt for rådsmøte i Stavanger hvor utgivelsen av en ny bygdebok for tidligere Hetland kommune ble diskutert. Her er det viktig at lagene som deltar i arbeidet utnevner en billedansvarlig og oppretter en fotokomité.

Tove Solli
Fylkessekretær

Vi har trykket referatet i sin helhet. Det gir god innsikt i hva fremtidig historielagsarbeid kan by på av utfordringer.

Tur & Møte:

Onsdag er vår vanlige tur- og møtedag

Siste punkt på høstens onsdagsplan 2011:

7. desember kl 19.00 –
FØRJULSMØTE med graut

og saltkvess. **Arkeologen**

forteller, i Peder Skeie veg 34, med
adventsutsikt til Bøvågen og Karmsundet.

Følg med på nettsiden vår under

Agenda og Tur og møte. Eller på [facebook](#)

FrØ er signaturen til [lokalhistoriker](#) Fridtjof Øvrebø, 1871–1927.

Etterlysningsspalten '[KIM & KOR](#)' står til din disposisjon

N-KH-kontingenten er kr 160,-

betales innen årsmøtet 15. februar 2012

Da er du også [RHÆ](#)-medlem og får 4 # av Sydvesten

♣ 1

Turistforeningens turer:

- En naturlos er en kunnskapsrik person som kan fortelle noe om natur- eller kulturverdiene man møter underveis på turen. Det kan også være en aktivitetssdag der deltakerne får anledning til å gjøre noe, ikke bare høre.

- De fleste naturlosturene er dagsturer som går i et rolig tempo, de er uten påmelding og prisen er lav/gratis. Turene kan også være overnattingsturer eller lengre dagsturer.

- De av oss i NKH som også er medlemmer i Turistforeningen, er kjent med at det arrangeres turer som også vi kan ha spesiell glede av. Følg med i Turistforeningens rikholdige turprogram. Slike turer er også å finne på www.ut.no

♣ 2

- Lokalhistorie og natur/kulturlandskap som '**et ukjent perlekjede**' på en facebook-gruppe. Klikk [se 4260](#), [\(4262?\)](#) [5542?](#) [5545?](#) [5546?](#)

Styret: Leder Roald Østensjø, kasserer Rolf-Arne Osnes, sekretær Inger M. Einarsen, styremedlemmer John Karsten Vedø, Lillian de Rezende, Einar Blikra Varamedlemmer Arne Guttorm Hovda, Kjell Ole Pedersen

Norsk Kulturarv:

Aksjon rydd et kulturminne i 2011

Historielagets 'borgjemet' kulturminne Grønhaug kloss i den nye rundkjøringen Bøkrossen.

Ennå gjenstår det en del arbeid for oss også i 2012, som fjerning av kverneverdige busker og trær. Følg med på vår facebook side/www.n-kh.no når det er lagelig

vær en lørdag i vinter. Ring telefon 994 02 061 hvis du ikke har vært med på det før. Mye god trim og en god drøs. Ta med mat og drikke og evt. noe redskap. Og noe å kjøre veden hjem med.

Endret kjøremønster i Bøkrossen-området blir endelig kjøremønster i desember 2012

I 2012 er RHÆ 100 år.

Styret har bestemt at *Ætt og Heim* dette året skal inneholde artikler sendt inn fra lagene. Det står mer om dette i brevet som fulgte med *Ætt og Heim* 2011.

I tillegg har Stavanger Aftenblad sagt seg interessert i å publisere historier under en jubileumslogo. Historiene må gjerne være litt lette og morsomme, og ikke mer enn 400 ord. Hvis dere har noen slike på lager, så send dem gjerne til meg så snart som mulig. **Det er ikke noe krav om at historiene ikke har vært publisert før. Men har de vært det**, så gi beskjed om hvor de tidligere har vært publisert.

Den planlagte jubileumsboka med kart fra hele Rogaland er dessverre utsatt på ubestemt tid. Det har vist seg svært vanskelig å skaffe noen økonomisk støtte til boka, og arbeidet er derfor blitt nedprioritert. Arbeidet med Torkel Mauland-manuskriptet om Rogaland under Napoleonskrigene vil muligens kunne bli en erstatning.

Nettversjonen av FrØ-bladet:

klikkbare lenker – BILDENE TÅLER KRAFTIG FORSTØRRELSE

Foreløpig dato for årsmøtet i RHÆ satt til lørdag 17. mars 2012.

Det er Storhaug Historielag som er vertskap, hvilket betyr at årsmøtet blir avvirket i Stavanger.

Sted er ikke endelig bestemt.

www.rogaland-historie.no Tove Solli, organisasjonssekretær i Rogaland Historie- og Ættesogelag, fortsetter kontingentinnkrevningen for oss. Hun kontaktes på: histori@online.no – 51 89 56 36 Åpningstider kontor: Juni–august; man.–fre. 9–15 September–mai; onsdag 11–19, ellers 9–15

KONTINGENTEN for 2012 til konto 3290 52 44581